

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ ОЗДОРОВЛЕННЯ
ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

Рубан Владислав

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

Аннотация

В статье освещены сущность и особенности педагогических технологий оздоровления детей начальных классов в процессе физического воспитания в условиях сельской школы.

Определено, что понятие «педагогическая технология» может рассматриваться в разных аспектах – научном, процессуальном, деятельностном. Разработана педагогическая технология оздоровления сельских школьников в процессе физического воспитания, которая включает базовую технологию (модернизация системы физкультурно-оздоровительной работы с учениками начальных классов в сельском социуме) и сопутствующие ей технологии (развитие двигательной активности школьников; воспитание у детей потребности в занятиях физической культурой и спортом; воспитание ценностного отношения к собственному здоровью; педагогической работы с родителями по оздоровлению учеников средствами физической культуры и спорта).

Ключевые слова: педагогическая технология, оздоровление, физическое воспитание, младшие школьники, сельский социум.

Annotation

The article deals with the essence and features of pedagogical technologies for the improvement of children of primary classes in the process of physical education in rural schools. It is defined that the concept of “pedagogical technology” can be considered in different aspects - scientific process, activity. A typology of pedagogical technologies for the improvement of rural schoolchildren in the process of physical education is developed, which includes basic technology (modernization, the system of physical culture and health work with pupils of primary classes in the rural society) and related technologies (development of motor activity of schoolchildren; the upbringing of children’s needs for physical culture and sports; the education of a valuable attitude to own health; pedagogical work with parents on the improvement of children by means of physical culture and sports).

Key words: pedagogical technology, health improvement, physical education, junior schoolchildren, rural society.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні соціально-економічні умови життя висувають високі умови до рівня фізичного розвитку, працездатності та функціонального стану дітей. Особливу значущість набувають питання підбору засобів і методів фізичного виховання, які спрямовані на здобуття максимального оздоровчого ефекту під час занять фізичною культурою у молодшому шкільному віці [2; 6; 7].

Розробка і впровадження інновацій у навчальний процес загальноосвітньої школи є одним з актуальних завдань сучасного фізичного виховання [6; 7]. Питаннями впровадження інноваційних засобів і моделюванням режимів рухової активності у процес фізичного виховання молодших школярів займалися О.В. Шиян (2012), В.П. Семененко (2010), Н.В. Москаленко (2009, 2016), С.В. Трачук (2011), І.В. Хрипко (2012) та ін. Позитивний досвід організації занять з використанням популярних видів рухової активності присутній у зарубіжних системах фізичного виховання [13].

Проте інноваційний досвід оптимізації системи фізичного виховання молодших школярів не знайшов застосування в умовах

сільської школи. В останні десятиліття застаріле обладнання та спортивний інвентар, зниження якості викладання шкільної фізичної культури, відтік кваліфікованих вчителів в інші сфери, реструктуризація мережі освітніх закладів сільської місцевості зумовили кризові явища у системі фізичного виховання сільської загальноосвітньої школи [8].

Впровадження сучасних педагогічних технологій у практику фізичного виховання сільських шкіл дозволить вирішити проблему підвищення якості навчально-виховного процесу.

Мета – визначити сутність і особливості педагогічних технологій оздоровлення дітей у процесі фізичного виховання в умовах сільської школи.

Результати дослідження та їх обговорення. У сучасній психолого-педагогічній науці існує достатня кількість визначень поняття «педагогічна технологія».

Згідно з визначенням, яке пропонує В.А. Сластьонін [2], педагогічна технологія – це наукове прогнозування (проектування) і відтворення педагогічних дій, які забезпечують досягнення запланованих результатів.

На думку Т.Ю. Ксензової, педагогічну технологію необхідно розуміти як таку побудову діяльності педагога, в якій всі дії представлені у цілісності й послідовності, а виконання передбачає досягнення необхідного результату і має прогнозований характер [4].

З точки зору В.М. Волкова [1], педагогічна технологія – це опис процесу досягнення запланованих результатів навчання. В.І. Лях трактує технологію як засоби практичного застосування знайдених наукою закономірностей і разом з тим відкриття нових закономірностей [5]. За визначенням В.М. Коротова, педагогічна технологія – це наукове вирішення практичних завдань [3].

Поняття «педагогічна технологія» може розглядатися у різ-

них аспектах:

- науковому – як напрям педагогічної науки, який вивчає і розробляє завдання, зміст, методи навчання і виховання;

- процесуальному – як опис (алгоритм) педагогічного процесу, сукупність завдань, змісту, методів і засобів досягнення запланованих результатів навчання і виховання;

- діяльнісному – здійснення педагогічного процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів.

У контексті проблематики нашого дослідження сутність педагогічної технології оздоровлення полягає у сукупності педагогічних дій, які спрямовані на досягнення оздоровчих ефектів, запланованих результатів виховання та оздоровлення учнів (підвищення рівня стану здоров'я, фізичного розвитку, фізичної підготовленості, фізичної активності).

В якості обов'язкових структурних компонентів побудови педагогічної технології оздоровлення учнів ми розглядаємо:

- теоретичні ідеї, які є основою фізичного розвитку особистості;

- педагогічне проектування, яке є конкретною програмою педагогічних дій, спрямованих на оздоровлення учнів;

- педагогічний процес, який складається із завдань, підходів, змісту та видів діяльності, які забезпечують участь дітей у фізкультурно-оздоровчій діяльності;

- педагогічна майстерність, яка полягає у виборі найбільш ефективних методів і прийомів навчання і виховання, що є адекватними для певного контингенту учнів, з урахуванням можливостей соціокультурного середовища.

У контексті проблематики нашого дослідження особливу зацікавленість викликає запропонована Н.В. Москаленко (2009) інноваційна програма фізкультурно-оздоровчої роботи в системі

фізичного виховання молодших школярів. Автор наголошує, що однією з головних вимог до сучасного уроку з фізичної культури є здійснення міжпредметних зв'язків. Реалізація цієї вимоги повинна відбуватися не тільки в системі уроків фізичної культури, але й у процесі проведення всіх форм фізкультурно-оздоровчої роботи. Автором була розроблена програма реалізації міжпредметних зв'язків, яка включає розробку рухливих ігор та естафет з використанням матеріалу загальноосвітніх предметів, упровадження сюжетних уроків фізичної культури.

Н.В. Москаленко пропонує застосування сюжетних (інтегрованих) уроків фізичної культури для вирішення таких завдань [6]:

- формування рухових вмінь і навичок;

- розвиток фізичних здібностей;

- формування інтелектуального розвитку в процесі отримання певної системи знань;

- формування творчих здібностей та емоційної сфери – ігрова ситуація сприяє отриманню задоволення;

- сприяти формуванню індивідуальності дитини, механізму самореалізації, самовиховання.

Автор визначила подібні й неподібні ознаки в проведенні традиційного та інноваційного уроку фізичної культури.

Подібні ознаки:

- вирішуються освітні, виховні й оздоровчі завдання;

- структура уроку – підготовча, основна і заключна частини;

- зміст уроку обумовлений програмою з фізичної культури;

- систематичність і тривалість проведення;

- вимоги до сучасного уроку фізичної культури.

Неподібні ознаки:

- вирішуються специфічні завдання – формування пізнавальної та емоційної сфери, когнітивних здібностей, механізмів

**Типологія педагогічних технологій оздоровлення сільських школярів
у процесі фізичного виховання**

№ п/п	Типи	Види
1.	Комплексна типологія (інваріант)	Базова технологія Технологія модернізації системи фізкультурно-оздоровчої роботи з молодшими школярами у сільському соціумі
		Супутні технології
2.	Виховні технології	1. Виховання в учнів мотивації до регулярних занять фізичними вправами. 2. Виховання в учнів ціннісного ставлення до власного здоров'я. 3. Виховання в учнів потреби у веденні здорового способу життя
3.	Навчальні технології	1. Навчання фізичній культурі в умовах малочисельної сільської школи. 2. Індивідуально-орієнтовані технології навчання дітей з низьким рівнем здоров'я і фізичної підготовленості. 3. Навчально-тренувальні та фізкультурно-оздоровчі заняття у позаурочний час як технологія оздоровлення
4.	Розвивальні технології	1. Технологія розвитку рухової активності. 2. Технологія розвитку особистісних якостей. 3. Технологія розвитку фізичних здібностей молодших школярів
5.	Технології взаємодії і співробітництва	1. Технологія педагогічних взаємодій сім'ї і школи щодо оздоровлення дітей. 2. Технологія взаємодії педагогів і медичних працівників в аспекті оздоровлення дітей. 3. Технологія міжособистісної взаємодії дорослого і дитини в процесі оздоровлення

самореалізації та самовиховання;

- проведення уроку передбачає дотримання специфічних принципів – фасцінації, синкретичності, творчої спрямованості;

- зміна дій вчителя організаційно-методичного характеру з підготовки уроку (інвентар, обладнання, музичний супровід, підбір фізичних вправ повинні відповідати сюжету уроку);

- підвищуються вимоги до естетичного аспекту уроку, виразності рухів, музичного супроводу, мовлення педагога та його вміння створити ігрову ситуацію, незвичайну атмосферу слів, асоціацій, бажань дітей;

- планування уроку передбачає визнання змісту, ходу, методики і організації уроку згідно з темою сюжету, інтересами і мотивацією дітей.

Розроблені Н.В. Москаленко сюжетні уроки були впроваджені у навчальний процес учнів молодших класів ЗОШ с. Ковалин Переяслав-Хмельницького району Київської області у 2016-2017 н.р. Опитування дітей показало, що 87% вважають сюжетні уроки більш цікавими, які сприяють підвищенню інтересу до занять фізичною культурою.

Результати педагогічного експерименту дозволили зробити висновки про доцільність впровадження певних елементів технології, розробленої Н.В. Москаленко. Але специфічні умови функціонування сільської школи стримують використання запропонованих підходів у повному обсязі.

У процесі теоретичного та експериментального досліджен-

ня нами розроблений і впроваджений у практичну діяльність сільської школи (у даному випадку – малочисельної), комплект технологій оздоровлення учнів у сільському соціумі. Він складається з базової технології – модернізації системи фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів у сільському соціумі і супутніх їй технологій: розвитку рухової активності сільських школярів; виховання у дітей потреби у заняттях фізичною культурою і спортом; виховання ціннісного відношення до власного здоров'я; педагогічної роботи з батьками щодо оздоровлення учнів засобами фізичної культури і спорту.

Аналіз науково-методичної літератури, інноваційного досвіду фізкультурно-оздоровчої,

здоров'язберігальної діяльності освітніх закладів дозволив нам розробити типологію педагогічних технологій оздоровлення сільських школярів у процесі фізичного виховання (табл. 1).

Сутність базової технології полягає у поєднанні інтегрованих уроків фізичної культури, фізкультурно-оздоровчої роботи у позанавчальний час і туристсько-краєзнавчої діяльності.

Концептуальними положеннями технології модернізації системи фізкультурно-оздоровчої роботи з молодшими школярами у сільському соціумі є:

- доповнення змісту навчального предмету «Фізична культура» в контексті засвоєння учнями цінностей фізичної і спортивної культури;

- оздоровча спрямованість навчальної і позаурочної фізкультурно-спортивної роботи;

- інтенсифікація навчального процесу фізичного виховання на основі проведення інтегрованих уроків фізичної культури, різновікового навчання учнів початкових класів;

- широке використання засобів оздоровчого туризму і краєзнавства;

- інтенсифікація позаурочної і позашкільної фізкультурно-оздоровчої діяльності;

- максимальне використання потенціалу сільського соціально-природного середовища в організації фізкультурно-оздоровчої роботи;

- соціальне партнерство сім'ї і школи, освіти та охорони здоров'я у зміцненні здоров'я дітей, в організації фізкультурно-оздоровчої діяльності;

- насичення освітнього простору села і району спортивно-масовими заходами, святами, туристськими зльотами та ін.

Особливістю запропонованих підходів є поєднання різних форм занять фізичною культурою і спортом, кожна з яких має свої функції, спрямовані на розши-

рення фізичного потенціалу школярів.

Цими формами є:

- інтегровані (сюжетні) уроки фізичної культури з різновіковим складом учнів (3 уроки на тиждень), навчальні семінари для батьків;

- позаурочні фізкультурно-оздоровчі заняття (секційні заняття, спортивна година у групі подовженого дня);

- фізкультурно-оздоровчі заняття в процесі навчання (ранкова гімнастика, динамічні (рухливі) перерви, фізкультхвилинки);

- самостійні заняття в домашніх умовах (розвиток фізичних якостей), домашні завдання;

- спортивні свята і змагання (шкільні, спільно з батьками, районні);

- туристсько-краєзнавчі заходи (походи вихідного дня, екскурсії, прогулянки).

Оздоровчий ефект уроків фізичної культури і позаурочних фізкультурно-оздоровчих занять у малочисельній сільській школі може бути досягнутим за рахунок:

- можливостей індивідуально-диференційованого підходу до кожного учня, особливо – дітей, які мають проблеми зі станом здоров'я;

- побудови уроку і позаурочних фізкультурно-оздоровчих занять з позиції збереження психічного здоров'я дітей, підвищення стійкості їх нервової системи;

- побудови процесу фізичного виховання з урахуванням санітарно-гігієнічних вимог;

- максимальне проведення уроків фізичної культури на відкритому повітрі (виключення – дощ, сильний мороз (нижче – 15°), сильний вітер та ін.).

Висновки. У системі здоров'язбереження сільських дітей педагогічна діяльність сільської школи у сфері фізичного виховання учнів являє собою важливий напрям, реалізація якого дає можливість підвищити рівень фізичного ста-

ну дітей, не вимагаючи при цьому значних фінансових витрат.

Упровадження запропонованих технологій оздоровлення учнів дозволило підвищити час спеціально організованої рухової активності до 6-10 год. на тиждень, що є оптимальною умовою для підтримки, збереження і зміцнення здоров'я дітей молодшого шкільного віку.

Література

1. Волков В.Н. Теория и практика валеологического воспитания личности учащихся в общеобразовательных учреждениях нового типа : автореф. дис. ... д. пед. наук / В.М. Волков. – М., 2000. – 37 с.
2. Дубогай О.Д. Интеграция познавательной и руховой деятельности в системе навчання і виховання школярів / О.Д. Дубогай, Б.П. Пангелов. – К. : Оріяни 2001. – 152 с.
3. Коротов В.М. Педагогическая технология гуманистического воспитания : [учеб. пособие] / В.М. Коротов. – Соликамск : Изд-во СГПИ, 1996. – 77 с.
4. Ксензова Г.Ю. Перспективные школьные технологии : [учебно-метод. пособие] / Г.Ю. Ксензова. – М. : Педагогическое общество России. – 2000. – 173 с.
5. Лях В.И. Ориентиры перестройки физического воспитания в общеобразовательной школе / В.И. Лях // Теория и практика физической культуры. – 1990. – №9. – С.10-14.
6. Москаленко Н.В. Теоретико-методичні засади інноваційних технологій в системі фізичного виховання молодших школярів : дис. ... д. фіз. вих., спец. 24.00.02 / Н.В. Москаленко. – Дніпропетровськ, 2009. – 454 с.
7. Москаленко Н. Організаційно-методичні аспекти сучасного уроку фізичної культури

- / Н. Москаленко, О. Алфьоров // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2016. – № 1. – С. 196-201.
8. Пангелова Н. Фактори, які впливають на організацію фізичного виховання молодших школярів у міській та сільській місцевості / Н. Пангелова, В. Рубан // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2016. – №1. – С.211-214.
9. Семененко В. Використання фітнес-програм у процесі фізичного виховання школярів / В. Семененко, В. Білецька // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2010. – №3. – С.85-90.
10. Трачук С. Моделювання режимів рухової активності молодших школярів у процесі фізичного виховання : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і с. : спец. 24.00.02. / С. В. Трачук. – Київ, 2011. – 20 с.
11. Хрипко І.В. Вплив програм з традиційними та інноваційними засобами фізичного виховання на фізичний стан молодших школярів : автореф. дис. ... канд. н. з фіз. вих. і спорту, спец. 24.00.02 / І.В. Хрипко. – К., 2012. – 21 с.
12. Шиян О.І. Проблеми впровадження варіативної складової навчальної програми / О.І. Шиян, М.С. Кравченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2012. – №9. – С. 104-107.
13. National Association for Sport and PE (NASPE), Borsdorf L. and Boeyink L. (2011). Physical Best Activity Guide 3rd Edition : Elementary Level, Human Kinetics, USA.

